

Tabellen

Provincie	Aantal
RIJNLAND	70
WESTFALEN	10
HESSEN-NASSAU	6
HANNOVER	2
GROOHTERTOGDOM HESSEN	2
GROOHTERTOGDOM BADEN	2
BEIEREN	2
POMMEREN	1
POSEN	1
SAKSEN	1
WÜRTEMBERG	1
ONTBREEKT	2
Totaal	100

Tabel 1: Geboorteprovincie van de Duitse dienstmeiden aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 (ingedeeld op basis van *Andrees allgemeiner Handatlas*).

Bron: S.A.A., M.A., VD 1866-1868 .
ANDREE, *Andrees allgemeiner Handatlas*, 1899.

Categorie	Aantal
Ontbreken	2
Randgemeente	2
1: dorp/gemeente	30
2: <5.000 inw	8
3: 5.000-10.000 inw	9
4: 10.000-25.000 inw	13
5: 25.000-50.000 inw	6
6: 50.000-100.000 inw	5
7: >100.000 inw	25
Totaal	100

Tabel 2: Indeling van de geboorteplaatsen van de meiden afkomstig uit de Duitse staten en aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868, aan de hand van de categorieën uit *Andrees allgemeiner Handatlas*.

Bron: S.A.A., M.A., VD 1866-1868.
ANDREE, *Andrees allgemeiner Handatlas*, 1899.

Vader	Moeder			Totaal
	Aanwezig	Niet vermeld	Overleden	
Aanwezig	24	0	18	42
Niet vermeld	2	17	1	20
Overleden	18	2	18	38
Totaal	44	19	37	100

OPM: De categorie 'Niet vermeld' slaat voor de vader enerzijds op informatie die niet vermeld staat, maar anderzijds ook op situaties waar letterlijk vermeld staat dat de vader niet gekend is. Dit was zo in twee gevallen. Bij de moeder slaat dit enkel op het feit dat er geen informatie vermeld stond.

Tabel 3: Aan- of Afwezigheid van de ouders van de Duitse dienstmeiden aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868.

Bron: S.A.A., M.A., VD 1866-1880.

Informatie aanwezig over geboorteplaats ouders	Aantal	Migratie	Aantal
Geen	10	/	10
Beide	68	GEEN	29
		BEIDE	19
		VADER	8
		MOEDER	12
Enkel moeder	17	WEL	7
		NIET	10
Enkel vader	5	WEL	0
		NIET	5
Totaal	100		100

Tabel 4 : Migratieverleden van de ouders van de Duitse dienstmeiden aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868.

Bron : S.A.A., M.A., VD 1866-1868.

Land	Vorige verblijfplaats	Aantal
	INFORMATIE ONTBREEKT	6
	VROEGER VREEMDELINGENDOSSIËR	3
BELGIË	BELGIË (behalve Brussel en Antwerpen)	7
	BRUSSEL	6
	RANDGEMEENTE ANTWERPEN	2
DUISSLAND	GEBOORTEPLAATS	42
	GEBOORTEPROVINCIE	17
	WOONPLAATS OUDERS	6
	DUISSLAND*	7
NEDERLAND	NEDERLAND	4
Totaal		100

*Duidt op de meiden die eerst in een andere provincie dan hun geboorteprovincie in Duitsland hebben gewoond

Tabel 5: Verblijfplaats van de Duitse dienstmeiden voor hun aankomst in Antwerpen tussen 1866-1868.

Bron: S.A.A., M.A., VD 1866-1868.

Migratiepatroon	Aantal
Informatie ontbreekt	6
Lineair	42
Stapsgewijs	38
Andere	14
Totaal	100

Tabel 6: Migratiepatroon van de Duitse dienstmeiden voor hun aankomst in Antwerpen tussen 1866-1868.

Bron: S.A.A., M.A., VD 1866-1868.

Categorie	Leeftijd	Aantal	%	Cumulatief %
1	...-18	13	13,0	13,0
2	19-21	32	32,0	45,0
3	22-24	23	23,0	68,0
4	25-27	15	15,0	83,0
5	28-30	6	6,0	89,0
6	31-...	11	11,0	100,0
Totaal		100	100,0	

Tabel 7: Leeftijd van de Duitse dienstmeiden bij aankomst in Antwerpen tussen 1866-1868 ingedeeld in categorieën.

Bron: S.A.A., M.A., VD 1866-1868.

Samenstelling gezin	Aantal	%
Uitsluitend Belgisch	47	50,5
Uitsluitend Duits	23	24,7
Belgisch-Duits	9	9,7
Belgisch-andere	7	7,5
Duits-andere	5	5,4
Andere	2	2,2
Totaal	93	100

Tabel 8: Indeling van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 naar de samenstelling in het huishouden van aankomst op basis van de geboorteplaats van het gezinshoofd en echtgenote.

Bron: S.A.A., M.A.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Tabel 9 : Gedetailleerd overzicht van het geboorteland van de werkgevers in het huishouden van aankomst van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868.

Geboorteland	Hoofd		Echtgenote	
	Aantal	%	Aantal	%
BELGIË	56	60,2	50	60,2
NEDERLAND	6	6,5	2	2,2
DUITSLAND	27	29,0	27	29,0
ENGELAND	1	1,1	2	2,2
ITALIË	1	1,1	0	0
NOORWEGEN	2	2,2	0	0
RUSLAND	0	0	2	2,2
GEEN ECHTGENOTE AANWEZIG	0	0	10	10,8
Totaal	93	100,0	93	100

Bron : S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Tabel 10: Overeenkomsten tussen herkomst of vorige woonplaats van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 en herkomst van één of beide werkgevers in het huishouden van aankomst.

Overeenkomst	Nationaliteit werkgever(s)	Aantal	%
Geen		67	72
Geboorteplaats of provincie van meid en werkgever(s)	DUITS	11	11,8
Vorige woonplaats meid en geboorteplaats of geboorteprovincie werkgever(s)	DUITS	7	7,5
	ANDERE	8	8,6
Totaal		93	100

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1867.

Tabel 11: Gedetailleerd overzicht van de overeenkomsten tussen herkomst of vorige woonplaats van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 en herkomst van één of beide werkgevers in het huishouden van aankomst .

Overeenkomsten	Aantal	%
GEEN	67	72,0
GEBOORTEPLAATS MEID/GEBOORTEPLAATS HOOFD	1	1,1
GEBOORTEPLAATS MEID/GEBOORTEPLAATS ECHTGENOTE	1	1,1
<i>Totaal</i>	2	2,2
GEBOORTEPROVINCIE MEID/ GEBOORTEPROVINCIE HOOFD	2	2,2
GEBOORTEPROVINCIE MEID/ GEBOORTEPROVINCIE ECHTGENOTE	3	3,2
GEBOORTEPROVINCIE MEID/ GEBOORTEPROVINCIES	4	4,3
<i>Totaal</i>	9	9,7
VORIGE VERBLIJFPLAATS MEID/GEBOORTEPLAATS HOOFD	1	1,1
VORIGE VERBLIJFPLAATS MEID/GEBOORTEPLAATS ECHTGENOTE	6	6,5
VORIGE VERBLIJFPLAATS MEID/GEBOORTEPLAATSEN	2	2,2
<i>Totaal</i>	9	9,8
VORIGE VERBLIJFPLAATS MEID/GEBOORTEPROVINCIE HOOFD	2	2,2
VORIGE VERBLIJFPLAATS MEID/GEBOORTEPROVINCIE ECHTGENOTE	1	1,1
VORIGE VERBLIJFPLAATS MEID/GEBOORTEPROVINCIES	3	3,2
<i>Totaal</i>	6	6,5
Totaal	93	100,0

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Tabel 12: Hiërarchische beroepenschaal op basis van beroepstitels.

Hoofdgroep	Beroepsgroep	Categorie	Beroepstitels
Hoge burgerij	Hoge burgerij*	1	Grote fabrikanten, hoge militairen, vrije beroepen en hoge ambtenaren
Lage burgerij	Lage burgerij	2	Koopmannen/ handelaars, winkeliers en zelfstandige ambachtslieden
	Intellectuelen en beampten	3	Onderwijzers, opzichters en voorwerkers, artistieke beroepen
Boerenklasse	Zelfstandige boerenklasse	4	Boeren, landbouwers, tuinders en vissers
Arbeidersklasse	Handwerkslieden en geschoolde fabrieksarbeiders	5	Ambachts- en handwerkslieden in bouw en industrie, geschoolde fabrieksarbeiders en dienstpersoneel
	Losse en ongeschoolde arbeiders	6	Losse arbeiders en dagloners, landarbeiders, ongeschoolde fabrieksarbeiders, lage militairen en venters

* Inclusief beroepsaanduidingen 'zonder', 'gepensionneerd' en 'particulier'

Bron: Bras, *Zeeuwse meiden*, 173, Bras en Kok, 'Naturally every child was supposed to work', 430, Giele en Van Oenen, *Theorie en praktijk*, 182-183.

Beroepscategorie	Aantal	%	Cumulatief %
1	22	23,7	23,7
2	65	69,8	93,5
3	5	5,4	98,9
Ontbreekt*	1	1,1	100,0
Totaal	93	100,0	

* Als beroep staat werkmans genoteerd. Niet alleen is het zeer betwifelbaar dat dit gezin een dienstmeid had, daarnaast is het ook niet duidelijk wat deze beroepsomschrijving juist inhield.

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1868.

Tabel 13: Onderverdeling van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 naar beroepscategorie gezinshoofd in het huishouden van aankomst.

Tabel 14: Onderverdeling van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 naar de beroepstitel van het gezinshoofd in het huishouden van aankomst.

Beroepscategorie	Beroepstitels	Aantal	%
1	Vrije beroepen	7	7,5
	Hoge militairen	1	1,1
	Hoge ambtenaren	2	2,2
	Zonder, rentenier, gepensionneerd en particulier	12	12,9
	<i>Totaal</i>	22	23,7
2	Koopmannen, agenten en makelaars	53	56,9
	Hotelhouders, herbergiers en bordeelhouders	8	8,6
	Winkeliers en handelaars	2	2,2
	Zelfstandige ambachtslieden	2	2,2
	<i>Totaal</i>	65	69,9
3	Kleine artistieke beroepen	1	1,1
	Opzichters	1	1,1
	Lage ambtenaren (klerk)	3	3,2
	<i>Totaal</i>	5	5,4
Ontbreekt		1	1,1
	Totaal	93	100

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Tabel 15: Aantal personeel aanwezig in het huishouden bij aankomst van het Duitse dienstmeisje tussen 1866-1868 (+dienstmeid zelf).

Beroepscategorie hoofd		Aantal personeel in huishouden bij aankomst (+ dienstmeid zelf)							Totaal
		1	2	3	4	5	6	8	
1	Aantal	10	5	2	1	2	2	0	22
	% binnen beroepscategorie hoofd	45,5%	22,7%	9,1%	4,5%	9,1%	9,1%	0,0%	100,0%
2	Aantal	20	20	14	5	5	0	1	65
	% binnen beroepscategorie hoofd	30,8%	30,8%	21,5%	7,7%	7,7%	0,0%	1,5%	100,0%
3	Aantal	3	2	0	0	0	0	0	5
	% binnen beroepscategorie hoofd	60,0%	40,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Ontbreekt	Aantal	1	0	0	0	0	0	0	1
	% binnen beroepscategorie hoofd	100%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Totaal	Aantal	34	27	16	6	7	2	1	93
	% binnen beroepscategorie hoofd	36,6%	29,0%	17,2%	6,5%	7,5%	2,2%	1,1%	100,0%

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Aantal huishoudens als dienstmeid	Aantal	%	Cumulatief %
1	56	69,1	69,1
2	19	23,5	92,6
3	3	3,7	96,3
4	2	2,5	98,8
5	1	1,2	100,0
Totaal	81	100,0	

Tabel 16: Onderverdeling van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 naar het aantal huishoudens doorheen de dienstbodefase in Antwerpen.

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Tabel 17: Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 ingedeeld naar aantal huishoudens als dienstmeid en duur dienstbodefase in jaren.

Categorie	Duur (jaar)		Aantal huishoudens als meid					Totaal
			1	2	3	4	5	
1	0-1	Aantal	28	4	1	0	0	33
		% binnen categorie	84,8%	12,1%	3,0%	,0%	,0%	100,0%
2	1,5-3	Aantal	16	4	1	0	0	21
		% binnen categorie	76,2%	19,0%	4,8%	,0%	,0%	100,0%
3	3,5-5	Aantal	2	5	1	0	1	9
		% binnen categorie	22,2%	55,6%	11,1%	,0%	11,1%	100,0%
4	5,5-7	Aantal	3	2	0	1	0	6
		% binnen categorie	50,0%	33,3%	,0%	16,7%	,0%	100,0%
5	7,5-9	Aantal	0	1	0	0	0	1
		% binnen categorie	,0%	100,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
6	9,5-...	Aantal	1	0	0	0	0	1
		% binnen categorie	100,0%	,0%	,0%	,0%	,0%	100,0%
AMBTSHALVE*		Aantal	6	3	0	1	0	10
		% binnen categorie	60,0%	30,0%	,0%	10,0%	,0%	100,0%
Totaal		Aantal	56	19	3	2	1	81
		% binnen categorie	69,1%	23,5%	3,7%	2,5%	1,2%	100,0%

* Bij de meiden binnen de categorie 'Ambtshalve' stond als vertrekdatum oktober 1877. Naar alle waarschijnlijkheid zijn deze meiden vertrokken zonder dit aan te geven en werd er in oktober 1877 een controle van de huishoudens uitgevoerd. Als nieuwe verblijfplaats stond voor deze meiden hun geboorteplaats opgegeven.

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Type mobiliteit	Aantal
OMHOOG	6
GELIJK	14
OMLAAG	5
Totaal	25

Tabel 18: Sociaal-economische mobiliteit tijdens de dienstbodefase in Antwerpen voor meiden die in meer dan één huishouden verbleven.

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Tabel 19: Vergelijking tussen de samenstelling van de werkgevers in het huishouden van aankomst en het laatste huishouden waarin de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 verbleven (op basis van geboorteplaats).

Samenstelling huishouden aankomst	Samenstelling laatste huishouden						Totaal
	/*	ANDERE	BELGISCH	BELGISCH- ANDERE	BELGISCH- DUITS	DUITS	
ANDERE	0	0	0	0	1	0	1
BELGISCH	0	0	7	1	2	2	12
BELGISCH-ANDERE	0	1	1	0	0	0	2
BELGISCH-DUITS	1	0	1	0	0	1	3
DUITS	0	0	2	1	0	3	6
DUITS-ANDERE	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	1	1	12	2	3	6	25
* Informatie niet leesbaar							

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880.

Tabel 20: Medepersoneel uit België van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 ingedeeld per geboorteprovincie.

Geboorteprovincie	Aantal	%
ANTWERPEN	118	65,6
BRABANT	21	11,7
LIMBURG	17	9,4
OOST-VLAANDEREN	11	6,1
HENEGOUWEN	5	2,8
WEST-VLAANDEREN	4	2,2
LUIK	2	1,1
NAMEN	2	1,1
Totaal	180	100,0

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, 1866-1880.

Tabel 21: Indeling van het medepersoneel van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 per nationaliteit (met en zonder de Duitse dienstmeisjes).

Geboorteland	Met Duitse dienstmeiden		Zonder Duitse dienstmeiden	
	Aantal	%	Aantal	%
BELGIË	180	46,0	180	61,9
DUITSLAND	156	39,9	56	19,2
NEDERLAND	52	13,3	52	17,9
LUXEMBURG	1	0,26	1	0,3
FRANKRIJK	1	0,26	1	0,3
ENGELAND	1	0,26	1	0,3
Totaal	391	100,0	291	100,0

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, 1866-1880.

Tabel 22: Procentueel aandeel per nationaliteit van het medepersoneel van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 binnen de verschillende gezinnen.

Geboorteland personeelslid	Samenstelling gezin						
	Belgisch (N=42)	Duits (N=22)	Belgisch- Duits (N=6)	Belgisch- andere (N=6)	Duits-andere (N=2)	Andere (N=3)	/ (N=1)
BELGIË	68,5	45,6	55,9	70,0	60,0	70,0	25,0
DUITSLAND	15,8	33,3	23,5	10,0	20,0	10,0	0,0
NEDERLAND	15,8	19,3	17,6	20,0	20,0	10,0	75,0
FRANKRIJK	0,0	0,0	2,9	0,0	0,0	0,0	0,0
ENGELAND	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	10,0	0,0
LUXEMBURG	0,0	1,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Totaal	100	100	100	100	100	100	100

N= aantal gezinnen

Bron: S.A.A., M.A., BR 1856-1866, BR 1866-1880

Event	Aantal
Vestigden zich in Antwerpen	5
Verlieten Antwerpen	68
Verlieten Antwerpen en keerden later terug	8
Niet volledig gevolgd	17
Overleden	2
Totaal	100

Bron: S.A.A., BR 1866-1880.

Tabel 23: Event in de levensloop van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 na het beëindigen van hun dienstbodefase in Antwerpen.

Tabel 24: Indeling van de Duitse dienstmeisjes aangekomen in Antwerpen tussen 1866-1868 naar de grootte van hun nieuwe verblijfplaats na het beëindigen van hun dienstbodefase in Antwerpen.

Categorie	Frequency	Percent
Ontbreken	8	9,9
Randgemeente	10	12,3
1: dorp/gemeente	8	9,9
2: <5.000 inw	5	6,2
3: 5.000-10.000 inw	1	1,2
4: 10.000-25.000	0	0,0
5: 25.000-50.000 inw	5	6,2
6: 50.000-100.000 inw	5	6,2
8: >100.000 inw	39	48,1
Totaal	81	100,0